

meget stort flertal her i Folketinget vedtog lovforslaget. Men jeg vil godt spørge ministeren, om han ikke kan se, at man nok burde have undersøgt sagen nærmere, og så vil jeg slutte af med at sige, at på baggrund af de spørgsmål, der er blevet besvaret her i dag, vil jeg anmelde en forespørgselsdebat om, hvorfor regeringen ikke vil gå med til at omskrive loven.

Arne Melchior (CD):

Er trafikministeren enig med mig i, at det sidste spørgsmål mere er en kritik af Folketinget end et egentligt spørgsmål til trafikministeren, som jo ikke er ansvarlig for det tempo, Folketingets udvalg og selve Tinget anlægger i de forskellige sager? I øvrigt har denne sag jo ligget 2½ år på Folketingets bord.

Formanden:

Inden trafikministeren svarer, vil jeg lige spørge: Har jeg overset hr. Jens Løgstrup Madsen? Nej. Trafikministeren.

Trafikministeren (Bjørn Westh):

Det er rigtigt, hvad hr. Arne Melchior siger: Denne sag har ligget meget længe på Folketingets bord og meget længe på Trafikministeriets bord, og derfor er det så meget desto mere beklageligt, at der har været en fejltagtig opfattelse af lovens konsekvenser.

Det er også rigtigt, så vidt jeg husker, at hr. Ole Donner mente, det var gået for stærkt, og sagde under debatten, at han ville bede om et nyt udvalgsmøde. Derfor svarede jeg ikke hr. Donner under debatten, hvor han sagde, at der var nogle spørgsmål, han ville have afklaret, og at han ville bede om et nyt udvalgsmøde, for jeg forventede at blive indkaldt til udvalget. Men det blev jeg ikke, og jeg gik derefter ud fra, at det var i orden.

Det er, som hr. Arne Melchior siger, jo Folketinget selv, der fastlægger arbejdet; men det havde selvfølgelig været rarest for os alle sammen, hvis vi havde undgået den situation, som jeg desværre har været med til at frembringe med denne lovgivning.

Ole Donner (DF):

Hr. Arne Melchior rettede et spørgsmål til trafikministeren, og så vil jeg også gerne formulere et spørgsmål og spørge trafikministeren, om han er enig med mig i, at selv om en sag har været 2½ år undervejs, er det ikke det samme som at sige, at den dermed er blevet mere

grundigt behandlet. Er ministeren ikke enig i, at når en sag har været til første behandling her i salen og bliver henvist til udvalget, sker der mange gange et seriøst og godt udvalgsarbejde med masser af spørgsmål, men at det ikke lige er kriteriet for, at en sag virkelig er blevet behandlet godt, at man har været 2½ år om at gennemføre en lov, og det hele skal afgøres på 3 dage?

Trafikministeren (Bjørn Westh):

Jeg tror, jeg må sige, at de fleste medlemmer har følt, at forslaget har fået en grundig og seriøs behandling gennem en meget lang periode, strækkende sig over 1 år i selve Folketingssalen. At der så er sket denne fejl, skal jeg være den første til at beklage, men jeg mener ikke, man generelt kan sige, at Folketinget ikke arbejder alvorligt med lovgivningen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Forhandling om redegørelse nr. R 5:

Undervisningsministerens redegørelse af 20. november 1997 om det repræsentative demokrati i uddannelsessystemet.

(Redegørelsen anmeldt 20/11 97. Redegørelsen givet 20/11 97. Beslutning om forhandling 20/11 97).

Forhandling

Kim Nøhr Skibsted (S):

For 20 år siden havde jeg to brændende ønsker: Det første ønske var, at jeg kunne vrikke med mine ører, og det andet ønske var, at vi kunne få mere indflydelse i den skole, hvor jeg gik. Det første ønske har jeg aldrig nogen sinde fået opfyldt; det kan jeg ikke, og det kan Folketinget være glad for, for så ville jeg nok ramme mikrofonerne. Men det andet ønske kan vi nok opfylde i dag.

Uddannelse er en forudsætning for et veludviklet, trygt og fremtidsorienteret samfund. Det ved vi godt herhjemme, og vi ved også godt, hvor meget uddannelse betyder. Verden forandrer sig hvert minut, og det kan være umådelig svært at skabe sig et overblik og et overskud til

at finde veje, så man kan øve indflydelse på forandringerne. Mange unge føler, at mange ting går hen over hovedet på dem, og ikke mange unge gider engagere sig i f.eks. det politiske arbejde. Men hvis børn og unge ikke får et indtryk af, hvordan vort samfundssystem fungerer, hvordan kan vi så forvente, at de gider engagere sig og beskæftige sig med det?

Det problem har regeringen med sine ungdomspolitiske oplæg og tiltag taget ganske godt fat i. I sidste uge blev 16 kommuner udpeget som ungdomskommuner, og i dag skal vi debattere denne fyldige redegørelse, der har en god historisk gennemgang af forholdene og ikke mindst nogle ganske gode anvisninger af, hvordan vi kommer videre.

Redegørelsen tegner et meget klart billede af, at der er behov for mere demokrati i uddannelsessystemet til gavn for elever og studerende. Ganske vist lærer man meget om de demokratiske spilleregler, men spillereglerne skal jo også gerne prøves i praksis.

Ethvert moderne samfund må til stadighed udvide og udvikle de demokratiske muligheder for borgerne, og i det her tilfælde vil det give kvaliteten i uddannelserne og den styrkelse af det demokratiske samfund, vi er en del af, et gevaldigt løft, et løft, der har været brug for.

Redegørelsen er befriende læsning. Den er spækket med gode, solide politiske principper om at udvide demokratiet i en sektor, der er så vigtigt et fundament for vort samfund, og det er rart, at regeringen er opmærksom og lydhør over for landets fremtidige beslutningstagere, nemlig de unge.

Indflydelse er ikke noget, man får, det er noget, man tager. Ordsproget kender vi alle, ellers ville vi jo nok ikke sidde i denne prægtige sal i dag. En af forudsætningerne er selvfølgelig, at man er aktiv, men også, at rammerne er der, sådan at indflydelsen er inden for rækkevidde, så man vitterlig kan tage og føle på den.

Den seneste tid har elever og studenterorganisationer selv forsøgt at sætte demokratiet i uddannelsessystemet til debat. De har udgivet debathæfte og lavet høringer bl.a. her i huset, og de har også erklæret sig villige til at påtage sig det nødvendige ansvar, nemlig at organisere nogle flere i elev- og studenteraktiviteter.

Tonen i redegørelsen er rigtig. Demokrati skal ingen tage for givet. Det er ikke statisk, det flyttes konstant, og vi skal følge med.

Med den hast, som verden forandres i, og det bombardement fra medierne, vi er udsat for

hver evig eneste dag, er det så vigtigt, at det moderne demokrati omstiller sig, forandrer den demokratiske proces efter omstændighederne, ja, måske ser beslutningsstederne og -tagerne i et helt nyt lys, med andre ord giver borgerne nye og flere muligheder for at øve indflydelse og tage ansvar for egen hverdag. Ikke noget med skindemokrati, det gælder nemlig for det reelle demokrati, at indflydelse og kompetence følges ad, ellers kan ingen forvente, at der tages et ansvar.

For et stykke tid siden påviste en undersøgelse blandt unge i Sverige, at de ikke syntes, at demokrati var den optimale styreform; desværre påviste den også, at de var fuldstændig lige glade.

Jeg er bange for, at vore børn og unge herhjemme heller ikke anser demokratiet for noget saliggørende, som noget smukt, der nødvendigvis skal værnes om. For mange er det en uigennemskuelig proces, og mange gider derfor ikke at engagere sig. Der er for megen snak og for lidt handling, hører man tit. Deraf kan komme afsky over for systemets demokrati, og deraf kan også fødes udemokratiske kræfter. Det kan vi ikke have.

Uddannelse handler ganske rigtigt, som der står i redegørelsen, ikke bare om at få noget paratviden ind i hovedet. Vore uddannelsesinstitutioner må aldrig, aldrig, aldrig blive fabriker, der blot spytter færdiguddannede mennesker ud til at løse arbejdsmarkedets udfordringer. Den megen polemik, vi har om den danske uddannelsessektors kvalitet og økonomiske omkostninger er naturligvis relevant, men essensen må altid være, at vi skal opfylde brugerens behov, børn og unges behov, og ikke bilde os selv ind, at det er os herinde, der har patent på, hvad unge mennesker skal vide og ikke vide. Det kan de faktisk godt selv regne ud, hvis vi bare giver dem mulighederne.

Viden hænger bedst fast inde i vore hoveder, hvis det sker i en dialog, ikke via en monolog.

Uddannelse skal altså ikke bare rumme alverdens viden inden for fagene, men også klæde dig på som et kritisk, selvstændigt tænkende væsen i et demokratisk samfund. Du skal undervises i pligterne, f.eks. at vi herhjemme overholder nogle fælles spilleregler, som vedtages af de folkevalgte forsamlinger, men også gerne fortælle dig på en entusiastisk måde om de rettigheder, du har som individ: din ret til at stemme, din ret til at ytre dig, din ret til at stille krav og skabe løsninger i din hverdag, på din

kommende arbejdsplads, i din kommune, men da også på dit uddannelsessted.

Lad os prøve at lade være med at lade pligter være praksis og lade rettigheder være teori. Det er jo altså sådan, at når teori og praksis følges ad, bliver resultatet som regel altid en kende bedre.

Mange af os, der sidder herinde, startede i det små som elevrådsrepræsentanter i folkeskolen, og det gav os blod på tanden, at man kunne ændre noget, ikke meget, men noget.

Jeg var så heldig at være næstformand i elevrådet på Frejlev Skole i starten af 1980'erne. Her havde jeg f.eks. indflydelse på, hvorvidt vi på skolenævnsmøderne skulle have ostemadder eller rullepøsemadder. Jo, det var søreme tider.

Heldigvis er der sket fremskridt. F.eks. har den nye folkeskolelov sikret, at eleverne ikke kun har taleret, men også stemmeret i det, der nu hedder skolebestyrelserne, og så er elevernes arbejdsmiljø og sundhed blevet en del af elevrådsarbejdet.

Også på ungdomsuddannelserne er der sket noget. Eleverne sidder med ved bordet de fleste steder, desværre uden stemmeret. Det synes vi som udgangspunkt at de skal have. De pædagogiske udvalg er stadig forbeholdt de såkaldte eksperter, ledelsen og lærerne og absolut ikke et ondt ord om det, men mon ikke lidt inspiration på det her område vil have en særdeles gavnlig effekt? Jeg tror det.

På de videregående uddannelser, især på universiteterne, er situationen uholdbar. Den nyeste universitetslov har gjort, at indflydelsen desværre og u hensigtsmæssigt ensidigt er blevet tildelt ledelsen, og at de studerende føler, at de har mistet alt for meget indflydelse. På universiteterne i Danmark er managementbegrebet blevet hverdag for at styrke effektiviteten i beslutningerne, men måske har al denne effektivisering skadet kvaliteten i beslutningerne. Der er noget, der tyder på det, og derfor er redegørelsens idé om at tage særskilte initiativer her – de nye spilleregler, mindst 25 pct. indflydelse på rektor- og dekanvalg uanset hvad, påtegningsprocedure, regnskabsindsigt og oprettelse af en post som næstformand netop til de studerende – helt rigtig og helt nødvendig.

På baggrund af disse og et par andre overvejelser ser vi meget frem til den minirevision, vi skal have af universitetsloven, for den er ganske og aldeles nødvendig.

Det gælder som sagt for indflydelse, at der også skal følge kompetence med den. At fore-

stille sig, at man blot giver en symbolsk form for indflydelse uden snert af kompetence er som at spise en hamburger uden bøf: en helt igennem flad fornemmelse. Derfor skal det kommende lovarbejde ikke kun fokusere på det formelle demokrati, men meget på det reelle demokrati, så der rent faktisk kommer beslutningskompetence ind i de formelle rammer, og at vi herfra sender et signal ud til de enkelte institutioners ledelse og ikke mindst til elever og studerende om, at der følger ansvar med indflydelse.

Redegørelsen påviser, at der er alt for stor forskel på graden af elev- og studenterindflydelse på de forskellige uddannelsesinstitutioner. En overordnet ramme med nogle absolutte minimumskrav er derfor helt berettiget. Nogle fælles spilleregler i hele systemet er helt rigtigt, bl.a. er forslaget om overordnet uddannelsesråd og om, at elever og studerende får repræsentation i alle institutioners bestyrelser, fremragende. Man må så finde løsninger på de selvejende institutioner, hvor arbejdsgiveransvar indgår.

Desuden føler jeg trang til at sende et klart signal til skolernes ledelser: Tag nu det her alvorligt, ikke mindst jeres egen rolle og forpligtelse til at tage elever og studerende med på råd. Gør lidt mere ud af at fortælle dem om mulighederne og behandl de aktive elever og studerende på akkurat samme vilkår som medlemmerne af det stolte sangkor eller det formidable fodboldhold på skolen, det skal ikke komme den aktive elevrepræsentant til skade, at hun eller han har givet sig i kast med demokratiet, og prøv at lade de politiske organisationer indgå langt mere i hverdagen. Hvorfor skal det være forbudt for samarbejdende politiske ungdomsorganisationer at forklare deres synspunkter, f.eks. i forbindelse med valgkampe?

Sluttelig skal jeg konstatere med glæde, at Socialdemokratiet tilslutter sig de 11 grundregler, som redegørelsen skitserer, helst med det udgangspunkt, at elever og studerende som princip ikke bare får repræsentanter i bestyrelser og udvalg, men også får stemmeret på lige fod med andre, og vi ønsker også, at arbejdsmiljøet og sikkerheden indarbejdes mere konkret og forpligtende i de kommende lovændringer.

Med disse ord takker jeg ministeren for en fremragende redegørelse og lover, at Socialdemokratiet med stor glæde og ildhu vil kaste sig over det kommende lovarbejde.

(Kort bemærkning).

Bruno Jerup (EL):

Det var jo en fin tale, hr. Kim Nøhr Skibsted holdt. Det er ikke en tale, som jeg kan være meget uenig i, men måske kan man sige, at den jo er klart mere vidtgående i sit demokratiske budskab, sådan som jeg hører den, end det, som ligger i redegørelsen, men det er måske til sigtet. Det vil jeg da gerne tro at det er.

Jeg har et spørgsmål til hr. Kim Nøhr Skibsted, og det er angående, at det er blevet uholdbart på universiteterne, som hr. Nøhr Skibsted sagde, hvilket jeg er enig i, og han kritiserede også managementbegrebet.

Men et af de væsentlige problemer er jo forholdet til ledelsen og ledelsens magt, og derfor vil jeg gerne høre, om Socialdemokratiet og hr. Kim Nøhr Skibsted er med på at ændre det, der hedder residualkompetencen for rektorerne, som jo betyder, at rektorerne kan udvide deres magt løbende, efterhånden som der kommer flere og flere opgaver ind på universiteterne. Jeg vil gerne høre, om hr. Nøhr Skibsted er med på det.

(Kort bemærkning).

Kim Nøhr Skibsted (S):

Det er altid rart, når hr. Bruno Jerup roser én, når man har holdt en tale her fra Folketingets talerstol, og han var lige ved også at bruge ordet visionær. Det var jo vidunderligt at høre, at Enhedslisten kan få det ord i sin mund.

Jeg vil ikke love guld og grønne skove, men love, som jeg afsluttede min ordførertale med, at Socialdemokratiet kaster sig over det kommende lovarbejde med stor omhu og ikke mindst ildhu og også gerne vil se på kompetencefordelingen på universiteterne. Så må vi se på lovændringer, når vi kommer frem til de konkrete forhandlinger.

(Kort bemærkning).

Bruno Jerup (EL):

Det er klart, at vi må se konkret på det, når lovændringerne kommer, men det er nu alligevel interessant at vide, hvor visionært Socialdemokratiet er i diskussionen om ændring af styrelsesloven for universiteterne, for hvis det alene handler om det ene spørgsmål, som hr. Nøhr Skibsted nævnte, er det jo selvfølgelig en interessant ting, men trods alt ikke noget, man sådan kan betragte som visionært i den diskussion, der handler om, hvor stor elevindflydelsen er, hvordan magtfordelingen er, og hvordan de

ansattes indflydelse rent faktisk er på ledersystemet.

Man kan sige, at der er en klar modsætning, idet den tidligere lov, som blev lavet i hr. Bertel Haarders tid, har det klare sigte at flytte magten fra de ansatte, fra eleverne, fra det teknisk-administrative personale og over til rene ledere, og derfor er det et vigtigt opgør, om man vil den anden vej, eller man vil holde fast i det.

(Kort bemærkning).

Kim Nøhr Skibsted (S):

Hvis hr. Bruno Jerup gerne vil have det at vide, vil jeg godt bekræfte, at vi gerne vil, at beslutningskompetencen i hvert fald kommer ud på endnu flere hænder og ikke ensidigt er hos universiteternes ledelse, og det sagde jeg også i min ordførertale.

Dermed er også sagt, at elev- og studenterindflydelsen på universiteterne skal styrkes mærkbart.

Anders Mølgaard (V):

Når man studerer ministerens redegørelse om at forbedre de demokratiske vilkår i det danske uddannelsessystem, er det oplagt at dvæle et øjeblik ved demokratiets fundamentale idé. Der hersker nemlig en udbredt fejlopfattelse af, at talens kunst er demokratiets øverste værdi, en tro, som også ministerens redegørelse med de mange flotte og store ord om demokratiets styrke bærer synligt præg af.

Historisk var det den store filosof Sokrates, der stod fadder til det græske og dermed det vestlige demokrati. Sokrates er da også blevet berømt for sin opfattelse af, at kun det levende ord gjaldt, mens alt andet kom i anden række. For Sokrates var tale altså demokratiets guldæg, og det er således en ældgammel opfattelse, at det repræsentative demokratis største værdi er det talte ords kraft.

Denne udbredte misforståelse gælder sandelig også den dag i dag, hvor jeg står her på Folketingets talerstol, og den gælder garanteret også om få måneder, hvor folkets stemmeafgivning jo skal tælles op. Begge ord, talerstol og stemmeafgivning, understreger, at vi traditionelt opfatter det talte ord som det mest centrale omdrejningspunkt i det ægte og sande folkestyre.

Vist har det talte ord stor værdi. Det ville i grunden da også være en kraftig selvmodsigelse at bruge ord til at udtale, at det talte ord ingen værdi har. Men at det levende ord er det

eneste omdrejningspunkt er en sandhed med store modifikationer, for det berømte ordsprog »Tale er sølv, men tavshed er guld« understreger med al tydelighed, at tale ikke er det eneste og ej heller det mest afgørende i det repræsentative demokrati. Tale er nu engang ikke guld, ligegyldigt om det er her i Folketinget, på universiteter, i en folkeskole eller et helt fjerde sted, for hvad ville tale være værd, hvis ingen lyttede? Hvad ville ministerens redegørelse være værd, hvis ingen læste den eller lyttede til den?

I Venstre tror vi på det umådelig vigtige i at lytte til andres ønsker, argumenter og synspunkter og ikke mindst ungdommens. Men der hersker en ikke ubetydelig fare ved at anvende demokratiprædikamentet i flæng, for alle kan vel blive enige om, at demokrati er et yderst positivt ladet begreb. Hvad selve ordet dækker over i uddannelsesmæssig sammenhæng fortaber sig ofte i massive tågebanker, og da demokratibegrebet er uhyre luftigt, er der også en umiskendelig tendens til, at begrebet anvendes som et meget højtravende ord for medbestemmelse, samspil eller samarbejde. Man risikerer nemlig at komme ind på en glidebane, hvor evindelige diskussioner og debatter underminerer både fagligheden og også sagligheden. Dermed risikerer man at sætte al udvikling og alle fremskridt i stå, når alt skal vendes, drejes og debatteres, fordi der konstant skal sættes spørgsmålstegn ved enhver ekspertise, enhver viden.

Det er ganske enkelt utopisk at tro, at al viden kan demokratiseres. Der er nu engang nogle, der ved bedre og mere end andre. Og i lærerens situation skal læreren kunne sætte sig i respekt og være autoritet uden at være autoritær. Han skal trække sin autoritet fra sin viden, sin personlige og didaktiske og faglige og saglige viden, ind i læringsforholdet og markere en grænse for den intimisering, som samarbejds og ligeværdets ånd lægger op til.

Naturligvis skal vi lytte til ungdommen, men i Venstre tror vi altså ikke på, at al viden og ekspertise kan demokratiseres. Vi tror snarere på, at det, der grundlæggende gavner såvel uddannelsessystemet som den enkelte, er at praktisere den rette dosis samarbejde og medbestemmelse, som på én og samme gang sikrer respekten for demokratiet som dannelselement i vores uddannelse. Med ministerens brændende ønske om demokrati bevæger vi os måske ud på et skråplan, hvor denne balance nemt risikerer at tippe.

I Venstre tror vi altså på, at evnen til at lytte til bl.a. ungdommen er uundværlig i det levende og engagerede demokrati, for det er evnen til at lytte snarere end evnen til at tale, der drejer sig om i uddannelsessystemet. Det gælder altså om at samarbejde og få medindflydelse på sin dagligdag.

I grunden er det interessant, at de sidste undersøgelser viser, at når det gælder politisk medleven og interesse, så ligger de danske elever og studerende i den internationale superliga. Det vidner netop om, at det politiske engagement i forvejen blomstrer, og at vi måske ikke har brug for mange flere idealistiske tiltag fra ministeriets side i uddannelsessektoren.

Men ikke alle ministerens planer er udtryk for blå luft, og i Venstre vil vi f.eks. gerne give opbakning til de spændende og visionære planer om at skabe et internationalt akademi om demokrati og uddannelse på dansk jord. Det er sådanne konstruktive ideer, der er interessante at føre ud i livet.

Grundlæggende ønsker Venstre altså at forbedre samarbejdet og forbedre den enkeltes medindflydelse på sin dagligdag og sin uddannelsessituation. Men det gøres ikke gennem store ord og luftige begreber, der er så dunkle og indholdsløse, at de i værste fald skaber pseudodemokratiske tilstande, der underminerer fagligheden.

Det er rigtigt, at børn og unge tidligt bør lære at lytte og afveje argumenter for fælles beslutninger, men mindst lige så vigtigt er det, at de lærer først at indhente og bearbejde den viden, som kræves for at træffe beslutninger, for deri ligger vel den egentlige oplæring til demokratiet, og det er vigtigt ikke at glemme, at det er fundamentet for vores demokratiske kultur.

Hvis man som borger skal kunne deltage aktivt og kvalificeret i samfundsdebatten, er det centralt at beherske basale færdigheder som at kunne læse og skrive og at kende vor stammes og Moder Jords historie. Hvis de basale faglige færdigheder ikke er i orden, er demokratiet i virkeligheden i alarmerende fare.

Det er vigtigt at have dette forhold for øje.

Vore uddannelsesinstitutioners primære funktion bør altid være at sikre eleverne og de studerende muligheder for at tilegne sig de bedst mulige faglige færdigheder. Man må altså ikke svigte det faglige indhold og fundament.

Når det er sagt, skal det selvfølgelig også siges, at det vigtigt at medinddrage og lytte til de unges, altså elevernes og de studerendes,

holdninger, og derfor har jeg også med glæde læst de ni elev- og studenterorganisationers pjese om demokrati i uddannelsessystemet, som rummer mange gode konkrete forslag.

Vi vil også fra Venstres side nu her i den kommende tid lægge op til nogle møder, hvortil vi vil invitere alle elev- og studenterorganisationer for at høre om deres synspunkter, og det er en proces, som vi i fremtiden vil gøre permanent hvert eneste år ved samlingens start.

Frank Dahlgaard (KF):

Hovedproblemet i det danske uddannelsessystem er ikke mangel på demokrati; hovedproblemet er mangel på kvalitet og alt for meget tidsspilde og tomgang og snak – nogle vil kalde det demokratisk snak; andre vil som jeg snarere blot kalde det snak – det er hovedproblemet.

Hovedproblemet er, at vi i de senere år har været vidne til en katastrofal sænkning af kvalitetsniveauet i uddannelserne på stort set alle niveauer, og derfor skal det ikke lykkes at afspore denne debat fra hovedproblemet ved at begynde at tale om demokrati.

Demokrati er et positivt ladet ord også i Det Konservative Folkeparti, men der er forskel på ægte demokrati og så pop- eller pseudodemokrati, og ægte demokrati både i lokalsamfundet, på institutionerne og arbejdspladserne og nationalt bygger på viden og indsigt, og viden og indsigt skal man hente i det danske uddannelsessystem.

Derfor er den bedste og største indsats til gavn for demokratiet i Danmark, at man i skolerne og på uddannelsesinstitutionerne tager fat på det faglige, på at lære eleverne og de studerende noget og skaffe dem nogle færdigheder, og ikke på allerede i de små klasser i folkeskolen at foretage afstemninger og arrangere diskussioner og lade, som om børnenes synspunkter er lige så meget værd som de voksnes og vi alle sammen er lige, for så tager man ikke børnene alvorligt.

Og det var jo lige præcis det, der var budskabet i den konference, som undervisningsministeren tog initiativet til, og som faktisk var meget god, og som fandt sted for, jeg tror et par år siden på Vingstedcentret ved Vejle, og hvor de unge sagde: Vi vil have, at I lytter til os, og vi vil tages alvorligt.

Det var jo de voksne unge på ungdomsudannelserne, der dominerede, men de talte også på de aldersgruppers vegne, som lå under dem.

Og man tager altså ikke børn alvorligt, hvis man lader, som om det ene synspunkt og den ene mening er lige så god som den anden, når de nogle gange bygger på et solidt fundament af uvidenhed og misforståelser af kendsgerninger. Sådan er det.

Derfor har det danske uddannelsessystem med folkeskolen i spidsen bare at tage fat på at lære børnene en masse konkrete færdigheder og bibringe dem en masse viden om deres historie, deres lands historie og deres verdensdels historie, sådan at de kender fortiden og kan forstå nutiden, og sådan at de kan bedømme en udtalelse og en situation på et fornuftigt grundlag baseret på viden og træffe en beslutning.

Det er det, der skal ske i skolesystemet og i uddannelsessystemet. Det er det afgørende, og heri ligger den største indsats til fordel for demokratiet, hvad enten det foregår på lokal, regional eller national basis.

Kan man ikke læse ordentligt, kan man ikke skrive, kan man ikke regne og kender man ikke til geografi og historie, hvad kan man så egentlig bedømme og vurdere, og er det så en fornuftig mening, man har? Er det så ikke lidt tilfældigt, hvor man sætter sit kryds, hvad enten det er til et kommunalvalg, et amtsrådsvalg, et folketingsvalg eller en folkeafstemning?

Jo, det er det, og så bliver det et popdemokrati og pseudodemokrati, og det skal vi ikke have, og derfor skal vi, når der er uddannelsesdebatter, først og fremmest fokusere på fagligheden og kvaliteten.

Der er i redegørelsen nogle pæne bemærkninger om folkeskolen i det af de tre underpunkter under punkt 1, der hedder »Demokrati i den konkrete undervisningssituation«, nemlig nogle bemærkninger om, hvordan man fra første færd i uddannelsessystemet lægger op til medansvar for egen læring.

Før hed det endnu mere uansvarligt »ansvar for egen læring« – at små børn i de første klasser i folkeskolen skal have ansvar for deres egen læring! Men man er efterhånden fra politisk side blevet klar over, hvor uansvarligt det er, så nu glider man i standpunkterne, så det hedder »medansvar for egen læring«, og det betyder, at de voksne, lærerne, trods alt har et medansvar.

Det er dybt uansvarligt og ikke udtryk for nogen demokratisk holdning eller tankegang at overlade ansvaret for, at børn i de første 9 år i skolesystemet, hvor der er undervisningspligt,

lærer noget og får nogle færdigheder og noget viden, til dem selv alene. Ansvar, det endelige ansvar, ligger hos de voksne, hos forældrene, hos lærerne og hos os herinde i Folketinget og i regeringen, hvis man er voksen og vil påtage sig det ansvar, som voksne skal påtage sig.

Så vil jeg spørge, hvad det egentlig er i de 11 plus 5 forslag til grundregler for demokrati, som man munder ud med at stille til sidst i denne redegørelse, og hvor man ligesom vil lave nogle mere harmoniserede rammer for det hele, hvad det er i dem, der styrker kvaliteten i det danske uddannelsessystem. For det er jo det afgørende.

Eller er det bare en masse pæne ord og floskler, som ligesom skal fylde det ud, som man lovede i forbindelse med regeringens ungdomspolitik: at nu skulle der komme en redegørelse om demokrati, som er så positivt ladet, at ingen tør være imod den?

Det er jeg heller ikke, men både jeg og mit parti er imod pseudodemokrati og popdemokrati, som bygger på sniksnak om, at alle er lige, og at alle meninger er lige gode, uanset at nogle faktisk ved bedre end andre.

For typisk er det jo sådan, og bør det være sådan, at at læreren i en skole og på en uddannelsesinstitution ved mere og har større erfaring end sine elever og sine studerende, og derfor er det selvfølgelig læreren, der skal bestemme, hvad der skal undervises i, både med hensyn til indholdet og formen. For læreren er formentlig og forhåbentlig den, der er bedst til det pædagogiske, fordi han eller hun har sat sig ind i både formen og indholdet. Men ud fra en demokratisk holdning tager man selvfølgelig eleverne og de studerende med på råd – og jo mere, jo ældre de er – og lytter til, hvad de har af synspunkter og kritik og positive bemærkninger. Selvfølgelig gør man det, men man skal ikke lægge det endelige ansvar og beslutningsretten fra sig.

Så vil jeg på Det Konservative Folkepartis vegne spørge, om det her er udtryk for, at regeringen vil vende tilbage til det morads i uddannelsessystemet på de videregående uddannelser, som udviklede sig efter det såkaldte ungdomsoprør i slutningen af 1960'erne, og som kørte videre gennem 1970'erne, og hvor enhver form for lærer- og professorautoritet pr. automatik blev lagt for had. For meget af det, der dér foregik, var virkelig en skændsel for det reelle demokrati – ikke det hele, men meget af det – og hvis det er udtryk for, at man vil vende

tilbage til noget af dét, så er Det Konservative Folkeparti stærkt imod. Vi ønsker ikke, at der skal ske en genpolitisering af uddannelserne, hverken af de videregående uddannelser eller af ungdomsuddannelserne eller nogen andre steder.

Med disse ord vil jeg sige, at vi i udgangspunktet sådan set er positivt indstillede over for forslagene, men ud over at spørge, hvad de egentlig indebærer af kvalitetsforbedringer, vil jeg spørge, hvad disse forslag konkret indebærer med hensyn til de enkelte uddannelser.

For der er jo ikke nogen af forslagene, der er nye, så vidt vi har forstået. De gælder i et eller andet omfang allerede for nogle af uddannelserne, og nu skal de åbenbart ind på alle uddannelserne. Men det kunne være interessant og meget praktisk at få en oversigt over, hvad det konkret vil indebære for de forskellige uddannelsesinstitutioner og uddannelser.

Formanden:

Der er bedt om korte bemærkninger fra hr. Kim Nøhr Skibsted og hr. Bruno Jerup.

(Kort bemærkning).

Kim Nøhr Skibsted (S):

»Vi voksne kan også være bange og synge mange lange bange sange« – det kom jeg sådan til at tænke på, da jeg hørte hr. Frank Dahlgaard, for han er jo mere voksen end alle vi andre, og det, han sagde, virkede en smule mærkeligt, for jeg har nemlig også læst redegørelsen, endda flere gange, men jeg har ikke nogen steder læst noget om, at man i 1. klasse skulle sidde i plenum og drikke lærerens te og snakke om, hvordan man ligesom føler at man har det med hinanden. Så jeg vil gerne høre fra hr. Frank Dahlgaard, hvor i redegørelsen han mener at faren ved, at man vil lave et pseudo-demokrati, opstår. Hvor i redegørelsen står det helt konkret?

Så vil jeg gerne stille hr. Frank Dahlgaard et yderligere spørgsmål:

Hr. Frank Dahlgaard havde ganske ret i, at det er vigtigt, at erfaring og viden videregives til de unge mennesker, for sådan får man lærdom. Men jeg kunne forstå på hr. Frank Dahlgaard, at han også satte lighedstegn mellem det at have erfaring og det at have ret, og det vil sige, at de medlemmer af denne prægtige sal, der har siddet her længst, har mere ret end alle vi andre. Er det korrekt forstået?

(Kort bemærkning).

Bruno Jerup (EL):

Jeg vil sådan set godt fortsætte lidt i det spor, som hr. Skibsted var inde på: hvor gammel man skal være, og hvor meget erfaring man skal have for at have mest ret. For man kan sige, at det system, som hr. Frank Dahlgaard plæderer for, jo har været afprøvet – og med stor succes, vil hr. Dahlgaard måske sige. Det er godt nok ved at være et par tusinde år siden, men i det gamle Grækenland var det faktisk sådan, at i bystaten Athen var det filosoferne, der regerede og bestemte. Kvinderne og børnene havde ikke noget at skulle have sagt, og slaverne og alle andre, der arbejdede, havde selvfølgelig heller ikke noget at skulle have sagt. Filosoferne regerede verden.

Jeg kan forstå, at det er hr. Frank Dahlgaards filosofi, at vi skal have en eller anden slags oligarki, som er specielt udvalgt af hr. Dahlgaard til at have den rette viden om, hvad det er, man skal mene for at kunne have magten i det her samfund.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Når man læser denne redegørelse linje for linje, er der jo ikke noget, som man egentlig helt konkret kan være uenig i. Det er mere interessant, hvad der måske ligger mellem linjerne. Det, som jeg gav udtryk for, var Det Konservative Folkepartis holdning i denne sag. Vi er bekymrede for, at det her skal være udgangspunkt for en tilbagevenden til det pseudodemokratiske flop, som udviklede sig i 1970'erne på de videregående uddannelsesinstitutioner.

Til hr. Bruno Jerup vil jeg sige, at det er da klart, at små børn i folkeskolens mindste klasser ikke har den indsigt og viden og erfaring, der skal til for at træffe fornuftige beslutninger i alle forhold. Man tager ikke disse børn alvorligt, hvis man lader, som om det er sådan. Derfor er der nogle, som er mere voksne og modne til demokrati end andre, og derfor er det naturligt, at medbestemmelsen og medbeslutningsretten vokser i takt med alderen og klassetrinnet, og hvor langt man kommer op i uddannelsespyramiden. Sådan er det. Men at det skal være studentermagt, og at det står i modsætning til det, som ledelsen på uddannelsesinstitutionerne står for, er en underlig ikkeeksisterende konflikt.

Man kan spille en masse tid med at lave modsætninger, som egentlig ikke eksisterer. Holdningen i et demokrati er jo, at lærerne, at

de voksne, at professorerne lytter til deres elever og deres studerende og tager dem med på råd, og langt hen ad vejen bliver problemerne løst på den måde fornuftigt og godt.

(Kort bemærkning).

Bruno Jerup (EL):

Jamen hr. Dahlgaard har jo ret så vidt, at jo ældre man bliver, jo bedre bliver man i stand til også at kunne varetage sine egne interesser og formulere sine ønsker og krav. Det er en naturlig ting, og hr. Dahlgaard har også ret så vidt, at jo mere viden man har om en sag, jo bedre vil man også være i stand til at kæmpe for den og formulere den offentligt over for lærerne eller over for nogle andre for den sags skyld. Hvorfor det skulle forhindre, at man har en mulighed for også at gøre det, når man ikke er nået så langt, er uforståeligt.

Så vidt jeg kan se nu, kan det godt være, at vi ikke skal helt tilbage til den gamle bystat Athen. Det er muligt, at vi kun skal tilbage til 1820-30 i England, hvor det var sådan, at det konservative parti, Tory, havde nøjagtig den opfattelse, som hr. Frank Dahlgaard nu giver udtryk for, nemlig at overklassens rolle var som gode borgere at lytte til de andre, der naturligvis ikke havde så meget forstand, som de havde. Det var naturligvis tory'erne, der skulle styre samfundet, og de skulle naturligvis som de gode borgere, den gode klasse, de var, lytte til folk. Det er så konklusionen. Det er så dér, hr. Frank Dahlgaard er, men det er måske også meget reelt.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Nu taler vi om demokrati, og denne debat, som er sat i gang af hr. Bruno Jerup, er fuldstændig uden demokratiske vitaminer og uden noget indhold, som kan bruges til noget som helst. Den er da Folketinget uværdig, og jeg fortsætter den ikke.

Aage Frandsen (SF):

Jeg vil godt indledningsvis sige tak til ministeren, fordi han er kommet med denne redegørelse. Det er ikke, fordi jeg er helt tilfreds med redegørelsen – det vil fremgå, at det er jeg ikke – men jeg synes, at det er godt, at man får diskussionen.

Og jeg vil i modsætning til hr. Frank Dahlgaard sige, at jeg synes, det er vigtigt, at man diskuterer den slags ting og måden at få under-

visningen praktiseret på. Det er jo det, vi taler om, når vi taler om demokratiet, og selv om det var det, der var temaet, ender det alligevel med, at hr. Frank Dahlgaard vil diskutere, hvorvidt man kan læse og kan matematik, men det er jo ikke ministerens fejl. Det er også vigtigt, men det synes jeg at vi diskuterer tit nok.

Det, som ligger i redegørelsen, er tre måder, man kan have demokrati på inden for uddannelsesområdet.

Den ene er, at man underviser i demokratiet, fortæller om, hvad demokrati er. Det er ret ufarligt, og det tror jeg alle er enige om man skal gøre.

Den anden er, at man også har demokrati i den enkelte undervisningssituation, og i praksis fungerer det jo selvfølgelig ved, at man samarbejder, og i praksis er det selvfølgelig også sådan, at det er læreren, underviseren, der via sin viden har størst indflydelse. Men det betyder jo ikke, at man ikke også kan praktisere demokratiet under alle omstændigheder, og demokrati betyder nødvendigvis ikke altid, at man stemmer. Det er, som om hr. Frank Dahlgaard mener, man hele tiden skal stemme. Det er i hvert fald ikke min oplevelse af den konkrete undervisningssituation.

Den tredje måde er så indflydelse på institutionernes og uddannelsernes hverdag, det repræsentative demokrati. Der må man nok sige, at det er her, det svære er. Det er her, det somme tider er svært at engagere, og det er også her, det er svært at få det til fungere, og det er også her, det i mange tilfælde er svært at få institutionerne til at acceptere, at det skal fungere.

Hvis jeg først ser på folkeskolen og ungdomsuddannelserne, har man fået skolebestyrelser, hvor eleverne har stemmeret. Det gælder dog endnu ikke på erhvervsskolerne. Men det betyder jo ikke, at der automatisk er en hel masse demokrati, bare fordi man har stemmeret. Det er også en fejlagtig opfattelse af det at have stemmeret med nogle få stemmer.

For det første er der utrolig mange steder, hvor den daglige ledelse i virkeligheden bestemmer det hele og der jo stort set ikke er noget, der ligger i bestyrelsen i praksis.

For det andet er elevråd i både folkeskole og gymnasieskole mange steder prioriteret så lavt, at de ikke deltager ordentligt i beslutningsprocessen. Det kan være skolens fejl, og det kan være elevernes fejl.

Og for det tredje fungerer skolebestyrelserne meget forskelligt de forskellige steder, og det er derfor også meget op til den leder, der er i institutionen, om det overhovedet kommer til at fungere. Så selv om det formelt kan være nogenlunde ensartet over hele landet på en række områder, så er der alligevel stor forskellighed.

Det er klart, at når vi taler om folkeskolen og børn i de mindste årgange, så taler vi slet ikke om den samme form for demokrati, som hvis vi taler om unge, hvoraf nogle måske også har stemmeret ved folketingsvalg, og slet ikke, når vi taler om indflydelsen for de studerende på de videregående uddannelser. Men selv når det drejer sig om studerende på de videregående uddannelser, hvor man kan sige, at forudsætningerne for at udøve demokratiet selvfølgelig er langt større, end når det drejer sig om folkeskole og ungdomsuddannelserne, så er demokratiet alligevel ret indskrænket mange steder.

I den forbindelse vil jeg ikke undlade at nævne, at de ændringer, der trådte i kraft i 1993 med hensyn til universiteternes styrelse, på en række områder forringede demokratiet, og jeg kan så forstå, at man nu erkender, at det må man gøre noget ved og få mere inddragelse af de studerende.

Dengang var formålet med ændringerne, i hvert fald sådan som det blev fremført, at beslutningsprocesserne skulle være mere effektive. Vi er enige i, at beslutningsprocesserne, ligegyldigt hvor vi er henne, skal være effektive, men det, vi var uenige i dengang og derfor stemte imod, var jo, at effektiviteten skulle gennemføres på bekostning af de studendes indflydelse. Vi har også efterfølgende set en række eksempler på, at de studerende i dag i realiteten slet ingen indflydelse har på en række uddannelsesinstitutioner.

Jeg behøver i den forbindelse blot at nævne eksempler, som man har fra det naturvidenskabelige fakultet i Århus, hvor det år efter år viser sig, at de studerende ikke kan udøve den indflydelse, som er hensigten. Det betyder så også, at når vi taler om indflydelse, så drejer det sig i høj grad også om forudsætningerne for at kunne udøve indflydelsen. Det drejer sig om åbenhed, det drejer sig om gennemskuelig, hvis man skal kunne udøve indflydelse.

Regeringen lægger jo i redegørelsen op til, at man på en række områder i højere grad skal ensarte, og det er klart, at hvis der er tale om uddannelsesinstitutioner, som minder om hin-

anden, så skal man selvfølgelig have indflydelse, der er sammenlignelig og af samme karakter. Men det siger også sig selv, at på en række områder kan man selvfølgelig ikke have den samme indflydelse, og det er klart, at det afhænger meget af, hvor gammel man er i uddannelsen rent aldersmæssigt, og hvor længe man er i den pågældende uddannelse. Det siger sig selv, at hvis man i en kort periode frekventerer en uddannelse, ja, så giver det ikke den samme forudsætning for at kunne deltage.

I forhold til redegørelsen må jeg nok sige, at på en række områder er det smukke hensigts-erklæringer, som bygger på de oplysningstraditioner, vi har i vores land, og vel også på en del radikal tænkning. Det kan jeg ikke fortænke ministeren i, men når det drejer sig om mere konkrete ting, synes jeg nok, der er noget tilbage. Men det regner vi så med kommer.

Fra SF's side fremsatte vi for helt præcis 10 år siden et forslag i Folketinget om, hvad vi kaldte selvforvaltning og demokrati i uddannelses-systemet, og det byggede på principperne, som vi havde og delvis stadig væk har på vores universiteter, nemlig at der er forskellige parter på uddannelsesinstitutionerne, og at disse parter skal samarbejde, og at de skal gøre det i fælleskab.

Det, vi talte om, og det mener vi fortsat, er, at der er tale om ansatte, og at der er tale om brugere, og efter vores opfattelse er brugerne de studerende eller eleverne. Og når det drejer sig om børn i folkeskolen, så repræsenterer forældrene eleverne. For de ældste årganges vedkommende kan eleverne selvfølgelig også deltage på elevernes vegne, men det er stadig væk både forældre og elever.

Det er et sådant samarbejde, som vi mener er vigtigt i de forskellige institutioner. Det er ikke, fordi man skal gøre det ens overalt, og jeg mener, at da man for nogle år siden i ministerens forgængers tid fik indført skolebestyrelserne, hvor der var forældre og ansatte og efterhånden også elever med indflydelse, og den model skulle forplantes videre til ungdomsuddannelserne, fik det en konstruktion, som i virkelighedens verden, når det drejede sig om gymnasium og hf, ikke duede. I praksis duer det ikke at sige, at der er en hel masse udefra, som repræsenterer brugerne.

En typisk indvending mod elev- og studenterindflydelse er, at de ikke har forudsætningerne. Vort modsvar er: Det argument med manglende indsigt i demokratiet er et argu-

ment, som vi altid hører, når man skal indføre demokratiet. Når man skal tage indflydelse fra nogle og give den til nogle andre, så siger de, der har indflydelsen, eller de, der mener, at de skal repræsentere dem, at det har de andre ikke forudsætninger for. Det sagde de i 1849, og det har de sagt mange gange.

Ansvarliggørelsen er en forudsætning – og det mener jeg er meget vigtigt i denne her sammenhæng – som kun kommer, hvis man har indflydelsen.

Jeg vil sammenfatte vores synspunkter om, at eleverne og studerende skal have øget indflydelse, i tre punkter.

For det første: Eleverne og de studerende besidder en viden, som skolen og institutionen har glæde af at få del i. Det er nu engang dem, der ved, hvad det er, der er det helt nære for deres egen situation.

For det andet: Indflydelse og dermed også ansvar øger helt naturligt engagementet, og engagement er en væsentlig forudsætning for udvikling inden for uddannelsesinstitutionerne.

For det tredje: Væsentligt for udvikling af demokratiet i form af et deltagelsesdemokrati er, at demokratiet praktiseres overalt og dermed også i uddannelsesinstitutionerne.

Vi ser frem til, at de synspunkter, som ligger i redegørelsen i en ikke særlig forpligtende form på alle punkter, bliver udmøntet, og ikke mindst, når det gælder konkretiseringer omkring de videregående uddannelser.

Dorit Myltoft (RV):

Da partiets ordfører i denne sag, fru Elsebeth Gerner Nielsen, er blevet syg, skal jeg fremføre følgende synspunkter:

Visse værdier i et samfund kan forekomme så åbenlyse og selvfølgelig, at man helt glemmer at værne om dem. Jeg vil vove den påstand, at det forholder sig sådan med demokratiet. Ikke at jeg frygter demokratiets endeligt i Danmark, heldigvis så langt fra, men jeg kunne på mange måder godt ønske mig en synliggørelse af, at demokrati rent faktisk ikke er en selvfølge, og at vi derfor bør værne om det og få flere, især unge, til at tage aktivt del i det.

Med andre ord efterlyser jeg en synliggørelse af nødvendigheden af at være bevidst om det demokratiske ansvar, som alle i et demokratisk samfund bør have aktier i, et samfund karakteriseret af rummelighed og tolerance.

At tage aktivt del i demokratiet er for mig ikke gjort ved at stemme ved folketings- og

kommunalvalg. Det er selvfølgelig en vigtig manifestation af det repræsentative demokrati, men demokratiet i vort samfund har langt dybere rødder end det.

Man kunne sige, at demokrati er et sindelag, en livsindstilling, som gerne skulle afspejle sig på alle områder i vort samfund. Derfor skal den demokratiske livsindstilling først udvikles og siden plejes livet igennem. Demokrati kan ikke arves. Hvert menneske og hvert slægtled skal arbejde for det og udvikle det.

Denne indledning for at illustrere, hvorfor vi i Det Radikale Venstre finder det så vigtigt at sikre et repræsentativt demokrati i uddannelsessystemet. Uddannelsessystemet er jo et oplagt sted at gøre sig sine første erfaringer med demokrati og demokratiske principper. Ved at give elever og studerende medindflydelse og ansvar bliver de tidligt fortrolige med den demokratiske kultur og det demokratiske ansvar. Det er en god investering i udvikling af fremtidige demokratiske borgere.

I bølgen efter ungdomsoprøret i 1968 skete der en del ændringer af uddannelsessystemet, som gav mere medindflydelse til eleverne, de studerende og underviserne. Og selv om der siden er sket gradvise ændringer, er der store forskelle på det repræsentative demokratis vilkår på uddannelsesinstitutionerne.

Disse forskelle i styringsreglerne kan synes tilfældige og uforståelige for de unge, når de skifter fra en institution til en anden. Derfor er det oplagt med en overordnet strategi for hele områdets demokratiske opbygning. Det vil give større overblik for de unge og gøre det lettere at forstå demokratiets opbygning og konsekvenser – alt sammen noget, som, tror jeg, vil give dem mere appetit på at tage aktiv del i det repræsentative demokrati, så vi frem for alt kan komme ligegyldigheden til livs.

På nogle uddannelsesområder har vi indtil nu forsømt at sikre eleverne medindflydelse, f.eks. på nogle af erhvervsuddannelserne. Det skal der rettes op på, ikke mindst set i lyset af den konkurrencesituation, der er mellem de gymnasiale uddannelser og erhvervsskolerne.

For Det Radikale Venstre har det endvidere været afgørende at sikre de universitetsstuderende større indflydelse, bl.a. således at studienævnes formands- eller næstformandspost nu skal besættes med en studerende.

Opdragelsen til demokrati gøres selvfølgelig ikke alene ved at give eleverne gode muligheder for at tage del i det repræsentative demo-

krati. Det er også helt afgørende, at undervisningsformen på uddannelsesinstitutionerne er demokratisk, at eleverne har ansvar for egen læring.

Den seneste UTA-rapport fra Udviklingscentret for Folkeoplysning og Voksenundervisning viser, at de unge generelt mener, at de har for lidt indflydelse på undervisningens tilrettelæggelse. Og det gælder, uanset om man går på gymnasiet eller på en erhvervsskole. Det må mane til eftertanke i en tid, hvor vi i øvrigt gør meget ud af at understrege nødvendigheden af at tage ansvar for egen læring ud fra den betragtning, at hvis eleverne ikke selv føler sig ansvarlige, lærer de heller ikke nok.

Derfor drejer demokrati i uddannelsessystemet sig også om demokrati i undervisningen, og man kunne spørge, om uddannelsessystemet er ordentligt klædt på til og parat til at tage eleverne med i den del.

Det Radikale Venstre hilser undervisningsministerens redegørelse velkommen. Det er et flot stykke arbejde. Målsætningerne kan vi fuldt ud tilslutte os. Det er vor vurdering, at de 11 grundregler og de 5 særlige regler for universiteterne bliver et vigtigt redskab i realiseringen af målsætningen om at få især de unge til at tage aktiv del i demokratiet.

Redegørelsen ligger i øvrigt i smuk forlængelse af regeringens ungdomspolitik, fremlagt i 1997.

Jan Kørpe Christensen (FP):

Der er i dag store forskelle på det repræsentative demokrati inden for de forskellige uddannelsesområder. Forskellene har ofte en tilfældig karakter og skaber måske irritation og frustration, når studerende og elever sammenligner uddannelsesinstitutioner eller skifter fra en uddannelsesinstitution til en anden.

Hele essensen af den redegørelse, som vi her debatterer i dag, er, at man har en overordnet ramme, vil jeg kalde det. Formålet er at ansvarliggøre elevens og studerendes medindflydelse overalt i uddannelsessystemet.

Dernæst har vi så de overordnede råd, altså etablering af et overordnet uddannelsesråd for alle uddannelser. Rådene skal være rådgivende. Til sidst står der, at elever og studerende skal have plads i disse råd og udvalg, og disse repræsentanter skal være valgt af eleverne, altså de studerende.

Når vi ser på institutionernes ledelse, kan vi se i redegørelsen, at elever og studerende skal

være repræsenteret i alle uddannelsesinstitutionernes bestyrelser og skal sikres plads i alle disse uformelle råd.

Der står også noget om elevråd/studerendes råd. Alle uddannelsesinstitutionerne skal have elevråd/studerendes råd, og disses kompetence skal være lovmæssigt fastsat. Og under elevrådene står der så, at alle uddannelsesinstitutionerne skal have en kontaktperson til elevråd/studerendes råd, der kan fungere som konsulent.

Når det drejer sig om universiteterne, er der særlige regler, og det drejer sig om stilleregler ved valg af ledelsesposter og indflydelse på kandidatopstilling. De studerende skal sikres, at de altid har 25 pct.s indflydelse ved rektor- og dekanvalg.

Så er der en regel om indsigtstret i regnskaber i studienævn, fakultetsråd og konsistorium. Dertil kommer, som nogle ordførere også har været inde på, at der i studienævnene oprettes en ny næstformandspost, der altid skal besættes af en af de studerende.

Vi kan altså se hovedsigtet med den redegørelse, vi debatterer i dag. Det er at skabe en ensartethed i de studerendes og elevernes indflydelse på disse uddannelsesinstitutioner.

Vi har da selvfølgelig i Fremskridtspartiet gjort os nogle betragtninger vedrørende det, der ligger her, og det er for det første, at alle kanaler for brugerindflydelse og interesseindflydelse må vi i Fremskridtspartiet betragte som positive.

For det andet kan vi se, at de ensartede regler efter vores opfattelse vil give færre tvister og mere tilfredse brugere.

For det tredje giver en tidlig aktivering af elever og studerende efter vores opfattelse en mere samfundsengageret befolkning, som selv er med til at skabe deres tilværelse. De bliver vant til, kunne man sige, at træffe valg og derved forme deres tilværelse aktivt.

For det fjerde vil en befolkning, der i vid udstrækning har haft medindflydelse igennem uddannelse og opvækst, formentlig udvise større kreativitet, hvilket på sigt kan virke deregulerende på det offentlige reguleringsbehov.

Og som det femte og sidste punkt: Den demokratiske tradition vil formentlig styrkes, idet holdninger, egne meninger og erfaringer gennem uddannelse udveksles og diskuteres.

Alt i alt må vi sige, at Fremskridtspartiet mener, at en øget indflydelse på uddannelsesinstitutionerne, forudsat at det ikke påvirker

uddannelsesniveaue, må betragtes som en klar forbedring.

Socialdemokratiets ordfører var i starten inde på, at man skulle opfylde brugernes behov, og her tænker man på de studerende/eleverne. Det er vi sådan set enige i principielt. Det, man ofte glemmer, er, hvem der skal modtage de unge mennesker, når de er færdiguddannede, altså forhåbentlig primært erhvervslivet, og derfor skal erhvervslivet efter Fremskridtspartiets opfattelse absolut også have stor indflydelse på, hvordan de unge mennesker skal uddannes. Det er jo klart, for erhvervslivet skal modtage produktet og skal betale for en vare gennem store erhvervsskatter osv. Derfor bliver man altså nødt til også at tage det aspekt med ind.

Det er hermed understreget, at det i hvert fald er et vigtigt punkt for Fremskridtspartiet, men stort set synes vi, der ligger meget positivt i den redegørelse, der foreligger her i dag.

Bruno Jerup (EL):

Undervisningsministerens redegørelse har jo været afventet med spænding, siden den blev bebudet i sommeren 1997. Spørgsmålet om demokrati på uddannelsesområdet er meget vigtigt, ikke blot for eleverne og de studerende, men også for forældre og ansatte i uddannelsessektoren samt for alle, der interesserer sig for samfundets udvikling mere generelt.

Udvikling af demokratiet i samfundet er et fundamentalt spørgsmål for Enhedslisten og et spørgsmål, som står i lodret modsætning til den markedsstyring og managementsstyring, der i de senere år er kommet ind også i uddannelsessektoren. Vi ser demokratiet som det nødvendige alternativ til dette og det rigtige svar på spørgsmålet om, hvordan man skaber kvalitet, udvikling, fornyelse og engagement.

Redegørelsen er i den forståelse en lidt skuffende læsning, både i forhold til de forventninger, som ministeren tidligere har stillet i udsigt, og i forhold til det overordnede mål, som er skitseret ovenfor.

Også i regeringens ungdomspolitik fra efter sommeren var demokrispørgsmålet centralt placeret. Bl.a. skrev regeringen: Skal en uddannelse forberede til demokrati, må den selv være demokratisk indrettet. Danmark skal internationalt være et foregangsland på dette felt.

Det er jo store ord, som forpligter. At sætte sig som mål at være foregangsland er ikke en beskeden målsætning. Uddannelsesudvalget var f.eks. i Tjekkiet for et års tid siden, og der

kunne man bl.a. konstatere, at de studerende på universitetet dér havde langt større indflydelse, end de danske studerende har. Så vi ser naturligvis frem til, at Danmark som foregangsland overgår dette.

Demokrati i uddannelsesverdenen er ikke kun det repræsentative demokrati, at valgte repræsentanter varetager en gruppes interesser i bestyrelser eller råd. Det handler også om dagligdagens demokrati på skolen, et aspekt, der strejfes i redegørelsen, der er koncentreret om det repræsentative demokrati.

Vi skal imidlertid holde os for øje, at det repræsentative demokrati kun er én side af demokratiet. Jeg vil nævne nogle andre vigtige elementer ved demokratiet. F.eks. må det være naturligt i en demokratisk uddannelsessektor, at vejen til uddannelse er åben for alle uanset økonomisk formåen. Derfor er Statens Uddannelsesstøtte et område, hvor der stadig er brug for forbedringer f.eks. for unge under 20 år, der ikke har mulighed for at bo hjemme, og for studerende med børn, en gruppe, som er meget dårligt stillet.

Også gratisprincippet i folkeskolen er et vigtigt element i det demokratiske projekt. Debatten her i salen i december om betaling for skolerejser var således en demokratidebat. Enhedslisten håber, at denne pinlige sag snart får en rigtig afslutning fra ministerens side.

Også debatten om at skabe en miljølov for børn handler om demokrati. Det handler jo bl.a. om at skabe rammer og redskaber for, at mennesker kan tage sagen i egen hånd. Demokratiets nøgle er, at man sætter mennesker i stand til at handle i forhold til deres egen situation, ikke nogle skrivebordsideer om demokrati.

Den foreliggende redegørelse bevæger sig på flere planer, fra de overordnede ideologiske markeringer til forslaget om 11 grundregler for alle uddannelsesinstitutioner og 5 særlige regler for universiteterne.

Det er en god idé med grundregler, der lægger en ramme for brugernes indflydelse på de forskellige uddannelsesinstitutioner. Det skal ministeren havde ros for. Men jeg synes ikke, at de gode principielle overvejelser om demokratiets nødvendighed udmøntes tilstrækkeligt, når vi kommer til de konkrete forslag.

Enhedslisten finder, at der er brug for en langt mere gennemgribende demokratisering af uddannelsesinstitutionerne. Der er efter vores opfattelse brug for, hvad man kunne kalde et demokratisk kvantespring.

Enhedslisten har i denne folketingsssamling foreslået, at folkeskolens elever får større indflydelse på deres skole derved, at eleverne får en tredjedel af pladserne i skolebestyrelsen. Også på de senere trin af uddannelsessystemet er der behov for større indflydelse til eleverne. Eksempelvis ville det være rimeligt, hvis eleverne på ungdomsuddannelserne havde halvdelen af pladserne i de styrende organer.

Jeg vil godt knytte nogle mere specifikke kommentarer til nogle af de 11 grundregler, som ministeren opstiller i redegørelsen. Ser vi f.eks. på institutionernes ledelse, som er omtalt i grundregel nr. 5 og nr. 6, giver det eleverne og de studerende ret til repræsentation i skolens bestyrelser. Men når det gælder de selvejende institutioner, mener ministeren ikke, at eleverne skal have stemmeret i bestyrelsen. Den undtagelse synes vi er urimelig.

For det første er det meget svært at forlange elevernes medleven og engagement i bestyrelsesarbejde, hvis der ikke følger formel indflydelse med det store arbejde, der ligger i at passe f.eks. en bestyrelsespost.

For det andet betyder undtagelsen, at et af hovedformålene med grundreglerne torpederes. Det er en af ministerens grundlæggende ideer, at de unge skal kunne se nogle fællestræk for deres demokratiske indflydelse igennem hele uddannelsessystemet, men det skal åbenbart ikke gælde for den halvdel af de unge, der fortsætter på handelsskoler og på tekniske skoler og lignende.

Endelig for det tredje har ministeren luftet tanken om, at den anden halvdel af ungdomsuddannelserne, de almene gymnasier, skulle gøres til selvejende institutioner. I så fald forsvinder elevernes formelle indflydelse i det repræsentative demokrati på alle ungdomsuddannelser, og det er vel ikke den vej, som man havde tænkt sig med regeringens ungdomspolitik.

Derfor burde ministeren stadfæste et princip, der hedder, at alle uddannelsesinstitutioner, uanset om de er selvejende eller offentlige, skal have fælles demokratiske regler ud fra devisen, at de alle sammen i det væsentlige er offentligt finansieret. Det er vigtigt, at grundreglerne ikke bliver så udvandede, at de er indholdsløse.

Med hensyn til grundregel nr. 6 vil jeg gerne bede ministeren om at give nogle eksempler på disse formelle råd samt tilkendegive, om der i disse råd også følger stemmeret med repræsentationsretten.

Hvis vi ser på elevrådet, så synes vi, det er en god idé at fastslå elevernes ret til at oprette elevråd på alle typer skoler, men jeg finder det noget pauvert, at de materielle rammer for elevrådets arbejde ikke kan præciseres nærmere efter grundregel nr. 8, hvor der står:

»I det omfang, det kan lade sig gøre inden for de eksisterende økonomiske rammer, afsættes lokaler og kontorfaciliteter til elevråd/de studerendes råd . . .«.

Jeg vil meget gerne, at der kommer mere bindende bestemmelser, f.eks. at der fastsættes et kronebeløb pr. elev til det lokale elevrådsarbejde.

En tredje måde at styrke elevrådsarbejdet på er at sikre det enkelte elevråd god konsulentbistand. Jeg har bemærket, at det i grundregel nr. 11 pålægges uddannelsesinstitutionerne at udpege en kontaktperson, men det er uklart ud fra formuleringen, om denne kontaktperson er lærernes kontakt mellem elevrådet og f.eks. pædagogisk råd eller det er elevernes konsulent. Jeg ved, at der er et stort ønske blandt eleverne om, at de selv kan få indflydelse på, hvem der skal være deres rådgiver og konsulent, og jeg synes, det er et rimeligt krav. Kunne man ikke finde en form, hvor elevrådene fik midler til at aflønne sekretærbistand og konsulenter inden for f.eks. en kommune?

Ser vi på de videregående uddannelser, universiteterne, så er det nogle særlige forhold, der har fået en særskilt behandling i redegørelsen, og jeg vil også derfor tage lidt fat på nogle af de mangler i demokratiet på dette område, hvor ministeren har lovet et serviceeftersyn af universitetsloven. Det ser vi frem til. Det er nok mildt sagt, at dette også er tiltrængt. Jeg vil nævne nogle af de store problemer, der er i den nuværende universitetslov.

For det første er der problemet med det, som jeg tidligere har nævnt, residualkompetencen, dvs. rektors ret til at bestemme alt det, der ikke eksplicit er henlagt til andre organer. Eksempelvis er det rektor, som har beslutningskompetencen, når det gælder optagelsestest. Som tiden går, bliver de kollegiale organers magt relativt mindre og mindre. Den demokratiske krise på universiteterne vil dermed vokse.

For det andet bør de studerende have en større stemmeandel i de styrende organer.

For det tredje er der store problemer i forholdet mellem de kollegiale organer og lederne. Der er et direkte kompetenceforhold mellem rektor, dekan og institutbestyrer, mens de til-

svarende råd, konsistorium, fakultetsråd og institutbestyrelse, blot er påhæng. Det er således rektor, der kan afsætte en dekan, ikke fakultetsrådet.

For det fjerde er der store problemer med magtfordelingen. De fleste steder har lederne, rektor, dekan, flertal sammen med de eksterne repræsentanter. Når det gælder lærernes repræsentation i de styrende organer, vil det være en klar demokratisk forbedring, hvis det fastslås, at lærerrepræsentanterne skal være almindelige medarbejdere og ikke ledere.

Universiteternes styrelse kommer vi forhåbentlig snart til at diskutere igen. Jeg vil derfor slutte med et konkret spørgsmål til ministeren om et helt andet område, nemlig de selvejende institutioner som efterskoler og produktions-skoler m.v.

Jeg går ud fra – og det er så et spørgsmål – at regeringens målsætning om uddannelse til demokrati betyder, at der nu skal ske en væsentlig udvidelse af elevernes indflydelse på disse skoleformer, hvor eleverne indtil nu ikke har haft nogen formel demokratisk indflydelse. Kan vi forvente parallelle regler for eksempelvis folkeskolen, frie grundskoler og efterskoler, når det gælder elevernes indflydelse f.eks. i skolebestyrelserne?

Med de ord vil jeg sige tak for redegørelsen. Jeg ser frem til ministerens lovforslag og håber, at det så trods alt bliver lidt mere konkret og måske også lidt mere vidtrækkende end nogle af de punkter, der ligger i redegørelsen.

Vibeke Kiil (CD):

Da Centrum-Demokraternes ordfører, fru Addi Andersen, har måtte melde forfald på grund af sygdom, skal jeg fremføre CD's bemærkninger.

Der har igennem snart lang tid næsten ikke være én dag uden foruroligende meldinger om problemer i det danske uddannelsessystem. Det er galt med folkeskolen, hvor der er problemer med elevernes kunnen i noget så grundlæggende som dansk og matematik. Det er galt med gymnasiet, hvor bukserne billedligt talt er revnet, fordi de umuligt kan skræve over hensynet til både de bogligt forholdsvis svage og de bogligt stærke elever, der kommer fra folkeskolen, og det går ud over begge grupper.

Konsekvensen er, at hverken universiteter eller andre uddannelser får unge ind med de kvalifikationer, der er brug for. Det kan ikke blive ved at køre i den skure, hvis der skal være nogen mening i visionen om at få Danmark

bragt frem i førerfeltet, når vi bliver sammenlignet med andre landes uddannelser.

Derfor er det efter CD's opfattelse nødvendigt, at vi giver netop disse ting topprioritet, og det ligger CD en hel del mere på sinde lige nu end spørgsmålet om demokrati i uddannelserne, for netop på det punkt er Danmark allerede blandt foregangslandene. Her er vi ikke bagefter i internationale sammenligninger, og her er det snarere andre, der kan lære af os.

Det betyder ikke, at Centrum-Demokraterne afviser alt, hvad der står i redegørelsen. CD er f.eks. fuldstændig enig i det, der siges om erfaringerne op gennem dette århundrede. Demokrati er en sårbar sag, der kræver opmærksomhed og vilje til at holde det i live. CD kan også skrive under på, at uddannelsessystemet skal være med til at give alle borgere forståelse for, hvordan demokratiet virker, og hvad det betyder for hver enkelt af os af muligheder og ansvar.

Diskussionen opstår ikke, når vi taler om undervisning i demokratiets virkemåde. Det er så helt selvfølgeligt. Den påstår først, når det skal afgrænses, hvordan man praktiserer demokrati i uddannelserne.

Her er det af grundlæggende betydning for CD, at elev- og studenterindflydelse ikke må forfladige eller udhule et ledelsesansvar, og hverken elev- eller studenterdemokrati må betyde afgørende indflydelse eller ansvar for beslutninger, som elever eller studerende ikke har forudsætninger for. Derfor er vi da også glade for det, der står, om at elev- og studenterdemokrati ikke handler om at fratage andre parter indflydelse.

CD har været særdeles tilfreds med, at ledelsesbegrebet og lederrollen generelt er blevet synliggjort og styrket i uddannelsessystemet gennem de senere år, og vi må advare imod enhver tendens i modsat retning. Sporene fra slutningen af 1960'erne og mange år frem skræmmer stadig, og CD ønsker ikke at genoplive ånden fra dengang. Elever eller studerende skal først og fremmest koncentrere sig om at dygtiggøre sig og opnå høj kompetence inden for den uddannelse, de nu går på. Lad så lærerne gøre det, de er uddannet til, nemlig at undervise. Det er det, de først og fremmest skal bruge deres tid og energi til, og det er altovervejende det, ressourcerne skal bruges til.

Det bør over alt stå helt klart, hvem der har indflydelse på hvad, og hvem der bestemmer hvad, men når det kommer til stykket, må der

kun være én, der står med det endelige ansvar, og det er rektor, skoleinspektør, eller hvad de respektive ledere ellers kaldes. Derfor ser vi kritisk på redegørelsen hver gang den bruger ordene medansvar, medbestemmelse eller medindflydelse. CD mener, det er vigtigt at skelne mellem begreberne.

Ved indførelsen af skoleloven fra 1975 lavede man et lærerkursus om samarbejds og medbestemmelsens begrebsverden, og det er faktisk nyttigt at repetere beskrivelserne i et hæfte fra Danmarks Lærerhøjskole fra dengang. Et lille citat lyder sådan:

»Man taler ofte om medindflydelse og medbestemmelse uden nærmere at fastlægge forskellene i begreberne. Det kan være praktisk at skelne således, at udtrykket »medindflydelse« anvendes om påvirkning af andres handlinger, herunder deres beslutninger, medens udtrykket »medbestemmelse« anvendes om direkte deltagelse i beslutningen.«

Der er altså en afgørende forskel, hvor Centrum-Demokraterne langt hellere vil tale om medindflydelse. Derfor mener jeg også, at det er rigtigt, hvad redegørelsen siger om, at en god ledelse også er en ledelse, der lytter og tager gode ideer og forslag alvorligt. Men det må efter CD's opfattelse være ledelsen, der bestemmer.

CD er enig i, at det ikke er nok at anskue demokrati og folkestyre som et abstrakt emne, der skal undervises i i bestemte fag og ved festlige lejligheder. Også elever i folkeskolen skal lære, hvad det betyder at have indflydelse og ansvar, og også, hvad det betyder at måtte bøje sig, fordi et flertal mener noget andet end én selv.

Det må bare ikke føre til, at elever eller studerende pålægges et ansvar, der hører til andre steder. Der skal være klare grænser, og f.eks. en lærer i folkeskolen skal kunne stille krav og sige »du skal«, uden at det bliver blandet sammen med nogle misforståede opfattelser af, hvad eleven skal bestemme.

Det er fint, hvis man evner at få alle elever til at føle det medansvar for egen læring, der tales så meget om. Det skal der arbejdes for. Men ansvaret for undervisningen og dens indhold og gennemførelse må ikke svækkes hverken hos myndigheder eller hos ledere og undervisere.

Undervisningsministeren tager afsæt i, at der er store forskelle mellem de forskellige uddannelsesområder, og foreslår derfor elleve grund-

regler, som skal være fælles og implementeres i hele det offentlige uddannelsessystem i år 2000.

Det ser vældig idealistisk ud. Men jeg kan med det samme sige, at CD ikke ønsker at være med til at indføre noget, der kan udvikle sig til et mødetyranni, hvor elever skal bruge en masse tid på alt muligt andet end det, deres uddannelse drejer sig om, så de ikke får det udbytte af undervisningen, som de har brug for og krav på.

Ved rektorvalget på Københavns Universitet her for nylig var der givet dispensation fra reglerne i universitetsloven, så de studerende fik fordoblet deres indflydelse. En tilsvarende regel er nu med i redegørelsen som et af de fem punkter om specielt universiteterne. CD mener, ministeren er inde på et galt spor. Det vil ganske givet være populært hos en del af de studerende, men ikke desto mindre mener CD, at det er en forkert vej at slå ind på.

Vil man endelig ændre i universitetsloven, som blev en klar forbedring i forhold til den gamle styrelseslov, skulle man f.eks. hellere se på den eksterne repræsentation i de styrende organer. Her kunne der være brug for at se nærmere på, om de nuværende regler er tilstrækkelige.

Det primære mål er for CD at gøre mest muligt for at sætte danske universiteter i stand til at levere en kvalitet, der kan stå sig i konkurrencen med udlandet. Det er der brug for, og det mål tror jeg desværre ikke redegørelsens tankegang bidrager særlig meget til.

Alt i alt må jeg sige, at CD er skeptisk over for de toner, redegørelsen slår an. Den bringer ikke Danmark nærmere til en position som foregangsland, hvad angår kvalitet i uddannelserne.

Poul Nødgaard (DF):

Dansk Folkeparti siger også tak for redegørelsen. Man kan sige, at den indeholder en form for oplistning af en – kan vi vist godt sige – revolutionær udvikling, der har fundet sted inden for demokratiet i uddannelsessystemet.

Den socialdemokratiske ordfører talte om demokrati på sin skole i Frejlev ved Ålborg, og det var jo, da demokratiet var i sin spæde begyndelse. Som man kan se på mig, så er jeg jo nogle år ældre end den socialdemokratiske ordfører. Jeg gik i hvert fald i skole ikke langt fra Frejlev i Øster Vrå oppe i nærheden af Hjørring. Det var dengang, vi ikke kendte spor til, hvad demokrati er. Vi fik udleveret skemaet, og så

kørte vi ellers frem efter det. Jeg synes sådan set, at vi, selv om jeg ikke har været omfattet af demokratiet, som mange er i dag, alligevel klarede det ganske godt i skolen. Men det skal altså ikke forstås sådan, at jeg er imod demokratiet. Vi var i hvert fald glade for at gå i skole, og vi lærte dengang, synes jeg også selv, utrolig meget.

Og netop lærdom vil jeg godt slå lidt ind på her, fordi det er jo det, som hele situationen drejer sig om: Hvordan vi får lært noget. Startende i folkeskolen er det og vil det til evig tid være det afgørende element i det enkelte menneskes liv og tilværelse.

Demokratiet i uddannelsessystemet, kan man jo sige, hvis man har fulgt udviklingen, f.eks. som det blev beskrevet fra Frejlev, hvor man fik lov til at være med til at bestemme nogle småting, har i dag faktisk udviklet sig ganske kolossalt. Når diskussionen også i dag har kørt lidt på, om man skal være så og så mange til at være med til at bestemme, synes jeg personligt, at det overhovedet ikke er det afgørende. Det afgørende er, at man taler med en god røst, hvad enten der så sidder én, to eller tre i de bestemmende organer.

Men så kan man så spørge sig selv, om brugerne af uddannelsessystemet, altså eleverne, er blevet mere glade og tilfredse med, at vi har fået alt det demokrati. Det må jeg nok svare ja til, at det er de faktisk, når jeg selv skal besvare mit eget spørgsmål. Men demokrati – og så kommer det, og det var det, som også CD's ordfører var lidt inde på, og jeg vil også godt lige ridse det lidt op – må jo ikke være en proces, der medfører, at man går ud i endeløse diskussioner.

Jeg har hørt eksempler på, at hvis der ikke har været en stærk lærer og en stærk ledelse, har man kunnet diskutere i uger, inden man har fundet ud af, hvordan man nu skulle gribe den her undervisningssituation an. Jeg synes i hvert fald ikke, det ville være noget gode, hvis der ikke på et tidspunkt er nogle folk med i det besluttede led, som kan sige, at nu kører toget.

Men nu skal debatten i dag jo ikke alene dreje sig om eleverne og de uddannelsessøgende. Det drejer sig også om, jeg vil ikke engang sige deres modpol, men måske snarere deres medpol, nemlig lærerne og lederne, og i de fleste tilfælde er der også bestyrelser. De har selvfølgelig også deres store medansvar for, at hele dette samarbejde kommer til at fungere.

Selv om vi i dag synes – og det tror jeg også, at ministeren vil bekræfte, når nu han kommer op om lidt – at vi på uddannelsesområdet er nået utrolig langt med hensyn til demokratiet, og det giver redegørelsen også meget godt udtryk for, er der ingen tvivl om, at der til evig tid også vil være behov for justeringer, når vi taler om demokrati i uddannelsessystemet. Der er ingenting, der bare står stille, og det skal også udvikle sig, og det vil udvikle sig fremover, men man må stadig væk have for øje, at det alt, alt afgørende i uddannelserne er, at man får noget ind deroppe, og det får man ikke, som jeg sagde tidligere, med endeløse diskussioner. Nej, på et tidspunkt skal toget køre hen imod en god uddannelse, og det gør det også gennemgående, startende i folkeskolen og så videre derudad.

Jeg vil også lige sige, at hvad den konservative ordfører sagde, skal jeg gentage her: at det her med demokrati helt ned til børnehaveklasser og førsteklasse er at kaste for stor en ansvarsbyrde over på for små elever. Det kan der ikke herske nogen tvivl om, og det kan jeg se, at selv den udmærkede socialdemokratiske ordfører nikker til. Enhedslistens ordfører ser mere tvivlende ud.

Undervisningsministeren (Ole Vig Jensen):

Jeg vil gerne takke alle de ordførere, som har taget meget positivt og meget konstruktiv imod redegørelsen og dens indhold, og jeg kan takke alle ordførere, synes jeg, for den interesserede og engagerede indstilling til spørgsmålet om elevers og studerendes medindflydelse.

Der er grader af forskelle, og de er helt tydelige, på, i hvilken udstrækning man skal give elever og studerende medindflydelse og måske navnlig fuld medindflydelse på lige fod med dem, som de sidder sammen med, men det gennemgående træk opfattede jeg klart som et ønske om en forståelse for betydningen af at inddrage vores børn og unge i de demokratiske processer.

Så vil det jo naturligvis altid være sådan, at det aldrig kan blive det samme i folkeskolens første klasse som i universitetets konsistorium, naturligvis ikke. Jeg tager det næsten som givet, at vi ved, at det ligger der noget forskelligt i. Men når vi her taler om demokrati forstået ikke bare som retten til at have indflydelse, men også som en livsform i måden, man omgås hinanden på og behandler hinandens synspunkter på, og det er der faktisk mange af ordførerne,

der har gjort, er det naturligvis lige vigtigt at gøre det gældende, uanset hvor i uddannelsessystemet man befinder sig, og uanset hvilken alder man har. Det har noget med selve, nogle brugte også udtrykket livsindstillingen, livsformen, at gøre.

Redegørelsen her er jo blevet til som et led i det, vi fra regeringens side har kaldt en samlet og sammenhængende ungdomspolitik, hvoraf redegørelsen kun er en del af det, men uvægerligt en væsentlig del, fordi stort set alle børn og unge møder uddannelsessystemet.

Jeg vil også godt pointere, at dele af indholdet og en række af forslagene har set dagens lys i en dialog med de unge. De unge har været med hele vejen igennem. Hr. Frank Dahlgaard nævnte bl.a. konferencen i Vingstedcentret, hvor jeg også erindrings, at de unge sagde: Vi vil tages alvorligt, og vi vil gerne have medindflydelse, fordi vi også gerne vil tage et ansvar. Denne meget positive indstilling og holdning til disse spørgsmål synes jeg gør det helt rimeligt, at vi nu dels har denne debat i Folketinget, som jeg opfatter som meget positiv, men at vi også efterfølgende prøver at realisere det, i den udstrækning det er nødvendigt at tage nye eller ekstra initiativer. Så udgangspunktet er altså de unges interesse og engagement i samfundet og i hinanden, og det kan vi bruge til meget.

Det er jo også sådan, at selv om man får en formel ret og kan sidde ligeværdigt som andre repræsentanter i et råd eller i en bestyrelse, er krumtappen for det hele stadig væk dialogen og samarbejdet. Men at vi skaber rammer, så man har plads til at gøre sig gældende i den demokratiske beslutningsproces, synes jeg er vigtigt, og så påhviler der alle parter en forpligtelse til gennem dialogen og samarbejdet at skabe fælles resultater.

Jeg hæftede mig ved – og her tænkes der naturligvis i første omgang på børneskolen, men i en vis udstrækning vel også på ungdomsuddannelserne – at lederen af den enkelte institution har et ansvar for i virkeligheden at tage de unge alvorligt, men altså også for at inddrage dem i arbejdet på en sådan måde, at de på deres vej gennem uddannelsessystemet også oplever betydningen af demokrati i praksis. Det er godt med de unges interesse og engagement, men jeg understreger gerne, som flere har gjort, lederens særlige ansvar.

Jeg skal gøre nogle enkelte kommentarer til nogle af ordførerne. Jeg synes, hr. Kim Nørh Skibsted havde en meget positiv vurdering af

redegørelsen, og jeg synes også et meget engageret og konstruktivt indlæg. Hr. Nøhr Skibsted understregede netop det, som også er en del af redegørelsens indhold, nemlig at vilkårene for de unge inden for de forskellige uddannelser er så forskellige, at der er behov for at tage nogle initiativer.

Nogle initiativer kan formentlig tages rent administrativt, andre kræver lovgivning, og jeg forstod på hr. Nøhr Skibsted, at der fra Socialdemokratiets side faktisk var tilslutning til at søge at realisere samtlige punkter, dog forstået sådan, som redegørelsen også lægger op til, og det har andre ordførere været inde på, at når det gælder den del, der knytter sig til de 12 universitetslovsinstitutioner, er der særlige forhold, der gør sig gældende, og det får vi en særskilt drøftelse af på et senere tidspunkt.

Hr. Anders Mølgaard havde i sin indledning en løftet pegefinger, det lagde jeg godt mærke til. Men hr. Anders Mølgaard havde også hæftet sig ved de unges eget udspil til, hvordan de fandt, at de burde repræsenteres i vort uddannelsessystem. Og her mener jeg faktisk at kunne konstatere, at der i det store og hele er overensstemmelse mellem de unges eget udspil og deres synspunkter, og hvad redegørelsen her indeholder, vel ganske enkelt affødt af, at det er noget, som vi i åbenhed har drøftet adskillige gange.

Hr. Anders Mølgaard hæftede sig særligt ved det, der måske ligger uden for selve redegørelsen her, men som jo er et led i den samlede indsats, kan man sige, nemlig bestræbelserne for i Danmark at etablere et internationalt akademi for uddannelse og demokrati. Jeg var meget glad for den positive tilkendegivelse, der kom, og det er en sag, vi prøver at arbejde meget seriøst med. Den er særlig interessant, fordi den faktisk har fået en meget stærk opbakning fra UNESCO og alle UNESCO's medlemslande.

Hr. Frank Dahlgaard tog det ikke uventede synspunkt – jeg er faktisk enig – at for at kunne udøve demokratiet kræves der viden og indsigt, ikke mindst i et samfund, som er blevet ganske kompliceret, så hr. Frank Dahlgaard og jeg er fuldstændig enige om, at det er uddannelsessystemets hovedopgave at udstyre børnene og de unge med den nødvendige viden og de nødvendige færdigheder til at kunne agere i et samfund. At hr. Frank Dahlgaard så svingede sig højere op, end jeg vil kunne følge med til, er en anden side af sagen, men jeg hæftede mig ved, at Det Konservative Folkeparti i det store

og hele var enige i, at vi skal søge de 11 plus 5 punkter realiseret i løbet af den kommende tid, måske i forskellig udformning.

Jeg mener ikke – det skal være en trøst til andre også – at vi skal bidrage til og ej heller ønske os en situation, hvor vi vender tilbage til tiden for ungdomsoprøret. Jeg tror, det er rigtigt, at der dengang var behov for at skubbe ekstra på, men vi er jo nået meget længere siden, og jeg synes også, at de unge i dag har en helt anderledes positiv og konstruktiv indgang til at ville være med og drøfte mulige forbedringer.

Hr. Aage Frandsen var på én gang tilfreds, men også forbeholden på visse områder, og det noterede jeg selvfølgelig. Hr. Aage Frandsen understregede også, at formelle regler ikke er nok, hvis de ikke føres ud i praksis, eller måske bedre sagt: leves ud i praksis både af dem, der har retten til at gøre sig gældende som valgte repræsentanter i denne sammenhæng i det formelle system, men også af dem, der har ansvaret for at drage dem ind på en fornuftig måde, nemlig lederne, og det tror jeg hr. Aage Frandsen også nævnte.

Jeg er klar over, at Socialistisk Folkeparti har en anden indgang til spørgsmålet om styrelsesbestemmelserne i universitetsloven, men det er en sag, som jeg går ud fra vi kommer til at drøfte på et senere tidspunkt. Jeg minder om, at Undervisningsministeriet netop har påbegyndt det, som vi kalder et eftersyn af universitetsloven i praksis, ved at tage på besøg på samtlige universitetslovsinstitutioner, så det bliver en sag, som vi givetvis vender tilbage til.

Jeg er også glad for fru Dorit Myltofts understregning af, at det her ligger i smuk forlængelse af en række af de initiativer, der i øvrigt knytter sig til det samlede ungdomsudspil, hvor vi for nylig har haft fornøjelsen at præsentere 16 kommuner, som særligt har en forpligtelse som ungdomskommuner over en 3-års forsøgsperiode.

Hr. Jan Køpke Christensen sagde, at han og hans parti var tilhængere, hvis jeg har noteret det rigtigt, af alle former for brugerindflydelse, og derfor var konklusionen vel også ganske klart, at hr. Jan Køpke Christensen var meget positiv over for redegørelsen.

Det var hr. Bruno Jerup også, men jeg hæftede mig selvfølgelig ved, at Enhedslisten ikke på alle punkter vil være i stand til at følge redegørelsens forslag. Hr. Bruno Jerup spurgte specielt om mulighederne for at give børnene og de

unge de samme rettigheder på de selvejende institutioner særligt i forhold til bestyrelsen, som vi kender fra institutionerne under det offentlige.

Jeg vil gøre meget for, at vi kan give de unge en plads, som giver dem mulighed for realistisk at være med i arbejdet, men til selvejende institutioner knytter sig jo det helt særlige arbejds-giveransvar, og her mener jeg, at vi skal være forsigtige med, at børn og unge skulle kunne pådrage sig et sådant arbejds-giveransvar. Det kunne få vidtrækkende følger for den enkelte, som de ikke kan være tjent med.

Så her er det mere et spørgsmål om at finde en form, hvorunder vi kan sikre, at de på samme måde tages alvorligt i forbindelse med det, som vi kalder den demokratiske proces, og som bør finde sted på enhver institution, og jeg ved da også, at mange af de steder, hvor der er en praktisk forhindring for den rent formelle indflydelse, tilrettelægges man tingene sådan, at det i praksis foregår gennem dialog og samarbejde på udmærket og tilfredsstillende måde.

Til fru Vibeke Kiil vil jeg sige, at det jo mere var en understregning af det uddannelsesmæssige indhold og betydningen af det, end det måske var en egentlig stillingtagen til en række af de forslag, der er, men jeg forstod godt, at CD vil være meget tilbageholdende med hensyn til at give de unge og de studerende øget indflydelse.

I hvert fald må det ikke føre til det, som hr. Nødgaard også understregede til sidst, nemlig nye endeløse diskussioner, som skulle gøre det vanskeligt at træffe beslutninger. Det tror jeg også, at tiden er løbet fra. Som jeg sagde: Der er hos de unge i vore dage en helt anderledes positiv, konstruktiv holdning til at tage et ansvar på sig.

(Kort bemærkning).

Bruno Jerup (EL):

Der skal selvfølgelig ikke herske tvivl om, at Enhedslisten naturligvis er med på alle forbedringer for demokratiet i folkeskoler, efterskoler og universiteter, og det ved ministeren sikkert også ganske godt. Der er ikke nogle problemer dér.

Jeg er også glad for at høre, at ministeren vil se på spørgsmålet om de selvejende institutioner, for det synes jeg faktisk er et vigtigt spørgsmål. Man kan ikke insistere på, at demokrati i uddannelsen er vigtigt, og samtidig friholde et meget, meget stort område, hvor det

bare sådan flyder, og hvor der ikke rigtig gælder nogle særlige regler.

Jeg er også med på, at man selvfølgelig må kigge på det, der hedder arbejds-giveransvar. Der kan være problemer her, men det er altså et problem, man allerede i dag kender fra andre sammenhænge, og hvor man har løst det, så derfor mener jeg ikke, det er uoverkommeligt.

Jeg har ét spørgsmål, og det drejer sig om det universitetslovseftersyn, som ministeren også omtalte, og som vi også har set beskrevet forskellige steder. Jeg kunne godt tænke mig at få at vide præcis, om det er et eftersyn, som skal foretages før sommerferien eller efter sommerferien.

(Kort bemærkning).

Undervisningsministeren (Ole Vig Jensen):

Jeg kan svare kort: Det er et eftersyn, der er i gang.

(Kort bemærkning).

Bruno Jerup (EL):

Så undskylder jeg min upræcise spørgen, fordi det, jeg er interesseret i at få at vide, er, hvornår de eventuelle lovændringer kommer, som jeg forestiller mig må komme i kølvandet på det eftersyn, som man er i gang med. Åbenbart er man på vej rundt til de 12 universitetsuddannelsesinstitutioner, og det synes jeg er fint nok, og mit spørgsmål går så på: Hvornår ser vi de konkrete lovændringer, der skal følge dette eftereftersyn? Bliver det før eller efter sommerferien?

(Kort bemærkning).

Undervisningsministeren (Ole Vig Jensen):

Skal det forstås mere kontant, betyder det vel: Er det før eller efter et folketingsvalg? Det ved jeg ikke, om der overhovedet er nogen, der er, men så skal spørgsmålet i hvert fald stilles til en anden end til mig.

Men for at vende tilbage til sagen: Vi tager altså dette eftersyn ved at besøge samtlige institutioner. Vi sidder ikke bare i ministeriet og gør os overvejelser. Vi tager ud og ser, hvordan livet leves i praksis, hører på synspunkter for og imod det eksisterende, og så må vi gøre vores overvejelser. Jeg er mest tilbøjelig til at tro, at dette arbejde vil betyde, at der – hvis der skal fremsættes forslag, nu må vi jo se – vil blive fremsat forslag til ændringer i en ny folketingssamling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 81:

Forslag til folketingsbeslutning om en national kvalitetsstrategi.

Af Anders Mølgaard (V) og Frank Dahlgaard (KF) m.fl.

(Fremsat 5/12 97).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Ole Vig Jensen):

Uddannelse er et af samfundets vigtigste indsatsområder. Derfor har regeringen som målsætning, at kvaliteten i de danske uddannelser skal være blandt de 5-10 bedste i verden.

Jeg har selv både internationalt og i det nationale og lokale kvalitetsarbejde intensiveret arbejdet på dette punkt. Jeg er således grundlæggende imødekommende over for tanken bag Venstres og Det Konservative Folkepartis forslag om at styrke kvalitetsarbejdet i uddannelserne, men jeg er hverken enig i begrundelsen for forslaget, nemlig et påstået kvalitetsfald, eller i indholdet i en del af de konkrete forslag.

Venstre og Det Konservative Folkeparti angiver som baggrund for beslutningsforslaget, at der i de seneste år er sket et kvalitetsfald i det danske uddannelsessystem. Det er ikke rigtigt. Ser vi på udviklingen i uddannelsesfrekvensen over de seneste årtier, bliver den danske befolkning mere og mere veluddannet. Vi er nu nede på, at kun 5 pct. ikke påbegynder en uddannelse efter grundskolen. I alt 83 pct. af en ungdomsårgang afslutter nu med en kompetencegivende uddannelse, og de nyeste skøn peger på, at andelen fortsat øges. For et uddannelsessystem må det være en vigtig kvalitet, at så mange som muligt kommer frem til en erhvervs- eller studiekompetence.

Med hensyn til færdighedsniveauet er det dog værd at understrege, at de meget omtalte internationale sammenligninger på grundskoleniveau dokumenterer, at vi på nogle felter er dårligere end andre steder, men de dokumen-

terer ikke, at vi nationalt set er blevet dårligere end tidligere. Samtidig skal vi have for øje, at det er uhyre vanskeligt at lave internationale sammenligninger. Systemerne er forskellige, og definitionerne er ikke altid entydige. De kan bruges og somme tider også misbruges. Men vi kan og skal gøre det endnu bedre, det er jeg enig med Venstre og Det Konservative Folkeparti i, og vi er jo allerede godt i gang på alle uddannelsesområderne.

Men det er også vigtigt at fastholde, at vi i det danske uddannelsessystem altid har lagt vægt på at udvikle de personlige kvalifikationer sideløbende med de faglige, og netop de personlige kvalifikationer efterspørges i højere og højere grad af aftagerne. Derfor arbejder vi også fra dansk side konkret på at få inddraget tværfaglige og personlige indikatorer i de internationale færdighedsanalyser. Jeg er overbevist om, at den danske model kan være med til at inspirere nogle af de lande, der ikke har lagt særlig vægt på at udvikle de personlige kvalifikationer gennem uddannelse.

Mit og regeringens udgangspunkt er grundlæggende, at kvalitet inden for uddannelserne er et meget bredt begreb, der afspejler uddannelsens mange mål såvel for den enkelte som for samfundet. Kvalitet i uddannelserne er også en dynamisk størrelse, der ændrer sig i takt med samfundsmæssige værdier og politiske prioriteringer, og derfor er det nødvendigt at have en åben og nuanceret indgang til kvalitetsbegrebet.

Det er ikke den indfaldsvinkel, som jeg synes er fremherskende i beslutningsforslaget. Skal kvaliteten udvikles og styrkes, sker det bedst i et samspil mellem aktørerne på området – dvs. ministeriet, skoleejerne, bestyrelserne, de ansatte og eleverne – og ikke gennem ensidige statslige kontrolorganer og centralt fastsatte regler.

Til de fem initiativpunkter i beslutningsforslaget vil jeg knytte nogle enkelte kommentarer.

Regeringen har før jul truffet beslutning om, at der på nationalt plan skal etableres én eller flere uafhængige evalueringsinstitutioner, der skal gennemføre regelmæssige og systematiske evalueringer af uddannelserne. Regeringens udgangspunkt er, at der herved skabes et væsentligt supplement til at understøtte det kvalitetsudviklingsarbejde, som i øvrigt er godt i gang mange steder i uddannelsessystemet.

Men jeg vil ikke, sådan som jeg i hvert fald læser V's og K's oplæg, være med til at etablere et nationalt kontrolorgan. Jeg ønsker at evaluere